

Nataša Bajić-Žarko

OBRT U SPLITU OD KRAJA XVI DO 30. GODINA XVII STOLJEĆA

Krajem XVI stoljeća splitska je trgovina doživjela svoj procvat zahvaljujući prvenstveno novosagrađenom, dobro opremljenom i prostranom lazaretu. Grad je bio pun stranih i domaćih trgovaca. Živi trgovački duh koji je zavladao promijenio je sasvim izgled, a vjerojatno je utjecao i na mentalitet grada.¹⁾

Split nije bio samo tranzitna luka nego pravi trgovački centar i to ne samo srednje Dalmacije. U njemu su se sasvim sigurno snabdijevali trgovci koji su odvozili svoju robu u Veneciju, a i oni koji su kupovali robu i odvozili je u Bosnu. Razgranata trgovina stvorila je uvjete ekonomskom razvitku grada. Neposredno s razvitkom trgovine razvijalo se zanatstvo. Te dvije grane privređivanja uvijek su u uskoj vezi. One čine osnovu blagostanja jednog grada.

Trgovci su u Split donosili različitu robu što je doprinijelo razvitku pojedinih zanatskih struka, kao što su kožarska i tkalačka.²⁾

Prema dosad istraženim izvorima najranije se spominju oni kojima je koža bila osnovna sirovina. Te zanatlije su već 1360. bili najbrojniji.³⁾ To potvrđuje i činjenica da se u Splitu najranije spominje škola postolara i papučara.⁴⁾ Od kožarskih zanata najcjenjeniji su bili krznari. Krznara je u Splitu bilo oduvijek, pa se 1799. jedna ulica nazivala »Calle de Pelizzeri«.⁵⁾

Uz te obrte bili su razvijeni i mnogi drugi: krojački, klesarski, drvodjelski, kovački, bačvarski, pekarski, zlatarski itd. Svi obrti nisu bili jednako cijenjeni, niti su donosili jednaku ekonomsku korist. Najcjenjeniji su bili zlatari, te kipari i graditelji. Postojanje nekih zanata kao što su krojački, pekarski, papučarski, drvodjelski, bilo je neophodno za grad, dok je npr. zlatarski zanat bio neobavezna struka, ali koja je kroz stoljeća baš u Splitu bila usko vezana za kulturu stanovanja i odijevanja. Zato su podaci o tom zanatu uvijek interesantni i vrijedni.

U Splitu zlatarstvo ima dugu predaju, pa je već u XVI stoljeću bilo razvijeno što potvrđuju odredbe splitskog gradskog Statuta u kojem se govori da zlatari moraju kovati predmete u zlatu, koji ne smiju zaostajati za firentinskim.⁶⁾

Splitski zlatari radili su za potrebe svoga grada i za blisko zaleđe. Dosadašnje znanje o tim našim majstorima i uopće o zanatstvu nije završeno. Jedan od izvora su matične knjige na osnovu kojih je i napisan ovaj rad.⁷⁾ Ovdje će biti prikazani zanatlije po strukama te majstori bez oznake zanimanja.⁸⁾

OSOBE SA OZNAČENIM OBRTIMA

Građevinska struka

zidari (murer, morer)

Dominik, majstor iz Venecije

Ivan, majstor iz Omiša

Krstitelj, majstor

Fenego, majstor iz Zadra

Scipion, majstor (protto morer) iz Zadr

Sebastian, majstor iz Dubrovnika

kamenoresci (tagliapiera)

Ivan, majstor Dubrovčanin

Radoš, majstor (murer overo tagliapier iz Dubrovnika

Drvodjelska struka

stolari (marangon)

Alojz, majstor

Alviž, majstor

Dominik, majstor iz Trogira

Miličić Dominik, majstor iz Trogira

Rudišić Dominik, majstor (zvani marar

brodograditelji (calafato)

Domnjanović Ante, majstor

Jakov, majstor

Marko, majstor

Marko iz Korčule

Nikola, majstor

Rosso Marko

Rušev (Russef) Marko, majstor

Tomazini Šime, majstor

bačvari (botter, botaro)

Dutić Ivan, majstor

Dutić Petar, majstor

Hargavčević Mate, majstor

Milozetić Pave, majstor

Pavle, majstor

Toma, majstor iz Omiša

Metalska struka

kovači (fabro, fauro, favro)

Čipiko Petar, majstor

Luka, majstor

Luka, majstor iz Korčule

Nikola, majstor (zvani Trogirinanin)

Pavle, majstor

Sumnić Nikola, majstor

Sumnja Nikola iz Trogira

Izrada hladnog oružja

sabljar⁹⁾ (spader di fero, spader)

Andrija, majstor

Ivan, majstor

Pavić Vicko, majstor

Srećko Ivan, majstor

Vicko, majstor

Zlatarska struka

zlatari (orese)

Alviž, majstor

Gašpar del Ogljo, majstor¹⁰⁾

Miloš, majstor

Rado, majstor

Tekstilna struka

krojači (sartor)

Ante, majstor iz Verone

Colletti Andrija, majstor

Jakov, majstor

Jerolim, majstor iz Bolonje

Pierotović Jerolim, majstor

Petar, majstor iz Ohrigon?

Toma, majstor

Mastioničari (tentor)

Gverra Ante, majstor

Gverra Bastian, majstor

Ivan, majstor

Petar signor, zastavnik

Stupari (folador)

Ivan, majstor iz Breše, raskuživač u Izaaretu

Kožarska struka
 Krznari (pellicer, pelicero, varater)
 Andreis (de) Rado, majstor
 Andrija, majstor
 Ante, majstor
 Bosanac Andrija, majstor
 Bosanac Mijo, majstor
 Dragičević Andrija, majstor
 Gašparović Toma, majstor iz Bosne
 Gregov, majstor iz Šibenika
 Lovre, majstor iz Bola
 Marko, majstor
 Mijo, majstor iz Bosne
 Nikola, majstor
 Rade Dubrovčanin, majstor
 Rimanić Gregor, majstor
 Postolari (caligijer, caligher, caligaro)
 Bermin Roko, majstor
 Bidiciol Ivan, majstor, vojnik
 Dražić Stjepan, majstor
 Frane, majstor iz Šibenika
 Furlan Ivan Donato, vojnik
 Ivan iz Korčule
 Malatesta Petar, majstor
 Stjepan iz Brača
 Vicko iz Korčule

Prehrambena struka
 Pekari (forner, fornero)
 Bufscihiian i Margarita
 Heredio Luka, majstor
 Heredio Morgante
 Hrsničević Kuzmana
 Kusana? (Cuszana)
 Margarita donna
 Vučićević Katarina, madonna iz Šibeni

Brijačka struka
 Brijači (barbieri)
 Gradi Ivan Ante, majstor
 Vicko, majstor

Ljekarnička struka
 Ljekarnici (spicier, spitier)

Alfonso, majstor
 Barbieri Vicko, signor
 Cioggia Bernardin, majstor iz Venecije
 Petar, majstor
 Vicko, signor
 Vicko, signor iz Breše

MAJSTORI BEZ OZNAČENE STRUKE

Abram Vicko iz Hvara, Acati Krstitelj, Acati Luka iz Hvara, Albinoni Andrija, Albinoni Lovre, Alegretti Albert, Alegretti Filip, Alegreti Ivan, Alegretti iz Trogira, Amandarić Frane, Ambrozio Augustin, Andrija od kapetana Ivana Toskan, Aqvila Herkul, Arapinović Ivan, Armati (de) Ventura iz Bergama, Arneri Andrija, Arneri Kornelio, Artano (d) Alfonso, Babarović Nikola, Baboglič Ivan, Balarin Ivan, Balarin Marin, Balarin Nikola, Balarin Pavle, Balisteris Jerolim, Ballatini Andrija, Baltazar, Banarović Frane, Banić Ivan, Banovanić Jerolim, Banzeno ? Ivan, Baraić Ivan, Baraić Roko, Barisani Lovre, Barbier Luka, Barbier Vicko, Barizano Aleksandar, Barizano Ivan, Bernardov Marin, Barnin Roko, Barnin Vuko od Tome, Bartolaci Ivan, Bartul iz Venecije, Bassan Ivan, Bateić Roko zvani Zečić, Batičević Duje zvani Mankalo, Beltram iz Udina, Benedetti Hanibal, Benedetti Nikola, Beresario ?, Bernardi Frane, Bilinić Ivan, Bižaca Krstitelj, Bižaca Krsto, Bizaeo ? Petar, Bisidorović Stjepan, Bluković Krsto, Bolonja Jerolim, Bolonja Petar, Bonatović Ivan, Bonishominibus Jakov, Bonivento Frane iz Korčule, Bonomelli Pavle, Bonsmeni ? Grga, Bosanac Ante, Bosičević Stjepan, Božidarić Duje, Budić Marko, Budić Nikola, Bugardello Ivan, Bukifalović Ivan, Busalin Ante, Buttir Pavle, Buzolović Pavle, Calo' Ante, Canal Jakov, Caris (de) Pavle, Camiletto Frane, Cani (de) Pavle, Capito Grgo, Carapeo Ivan, Carpis Ivan, Cavagini Jakov, Cavagini Marko Venecijanac, Cavaglijeri (de) Hanibal, Cavaglieri Rafael, Clehelsench ? Luka, Celio Frane iz Trogira, Carineo Jakov, Cerizol Anđelo, Cerizol Jakov, Cerizol Marko, Ceroico Jakov, Channata (de) ?. Charachanich Vicko, Chiupin Ante, Cholobucarovich ? Šime, Churchutov Ivan, Cindro Augustin, Cindro Pavle, Cipchovich Marin, Cipci Djunio, Cipci Petar, Cipci Petar zvani Paris, Cipcis Dillio, Cipriotto Jure, Coglija ? Gašpar, Coletti Andrija, Comuli Nikola, Cristofori (de) Petar, Croce (della) Duje, Croce (della) Marko, Croce (della) Nikola, Čingrija iz Trogira, Delejić Duje, Delmin Bartol, Deodato Ivan, Dminić Jakov iz Trogira, Domilo Jakov, Domianović Ante, Domianović Ivan, Domianović Vicko, Dragičević Andrija, Dragičević Drago, Dragić iz

Mate, Dragoević Stjepan, Dragolović Filip iz Bosne, Dražiš Ivan, Dubić Ivan, Duimo-
 vić Mijo iz Hvara, Duperović, Dutić Jure, Dutić Mijo, Đelmini (Gielmini) Bartol,
 Đurčev (Giurčev) Krstitelj, Đurđević Toma, Đurije Petar, Ergovac Mate, Ergovac
 Luka, Fabricio, Fabio Jerolim, Fernandin iz Hvara, Filipović Ivan kapetan grada,
 Fiorino Frane, Fiubin (de) Jakov, Florio Šime, Fontana Petar, Frane iz Ankone,
 Frane iz Kiode, Franki Bonardo, Foschini ? (de) Dominik iz Murana, Fulby Vicko,
 Fulić Ivan, Garčičević Luka, Gardenol Bartol iz Korčule, Gargoraz ? Mate, Gašpa-
 rović Nikola, Gaudentio Nikola, Gelčić (Jelčić) Petar iz Omiša, Gigli ? Frane iz
 Voltera ?, Gleuhscich ? Krstitelj, Gliković Ivan, Gligić Petar, Gligo Ivan, Gligo
 Nikola, Glisigl Frane, Glović Anastas, Glović Grga, Glović Nikola, Gradić Petar,
 Gradischa Petar, Grandi (de) Ante, Gverini Frane, Gverini Gverin, Heredio Luka,
 Ilić Frane, Ilić Ivan, Impolito Nikola, Impolitović Toma, Jadričević Jakov zvni Zlo-
 gled, Jerolim iz Bolonje, Jerolimović Nikola, Julio iz Verone, Julio zvani Dallo iz
 Misine, Judicibus (de) Ivan, Karavanić Krsto, Katunar Ivan, Katunar Luka, Katu-
 nar Mate, Kauzerin ? Ante, Klapaničić Stjepan, Komarić Mate, Kordić Ivan iz Hvara,
 Kosmačić Krsto, Krile, Kuratelić Krsto iz Raba, Ligutić Ivan, Ligutić Stipe iz
 Poljica, Lizigl Frane, Loredan Lovre iz Zadra, Lukaniger Krstitelj, Lukačić Roko,
 Lupino Ivan, Lupino Mate, Lupisorese ? Alviž, Ljubimirović Šime, Macharano Ivan
 iz Bergama, Makianić Nikola, Mafei Nikola, Maffani Ivan Pavle Perudino, Mainardi
 Pavle, Malatesta Petar, Mancini de Conegian ?, Manola Vicko, Manteglijević Domi-
 nik, Mantelić Frane, Mantelić Luka, Mantelić Vido, Marcelić Luka, Marchi (d)
 Nikola, Maraić Mijo iz Šibenika, Marianović Ivan, Maričić Pavle, Marinis (de) Ivan,
 Marinoni Bartol, Marinović Ivan iz Omiša, Marinović Petar iz Zadra, Markio Ivan,
 Marko iz Korčule, Markov — Jakov iz Venecije, Marnić Prosper, Masalić Luka iz
 Omiša, Mašković Duje, Maštrović iz Bola, Matavević Duje, Mate iz Poljica, Mateglič
 Luka, Matarić Nikola, Matiašev Petar, Matiašević Ivan, Matiašević Vicko, Matievć
 Ivan, Matievć Mate, Matievć Nikola iz Bosne, Mazarić Nikola, Medić Petar, Mehić
 Nikola, Miacić Petar, Michel (de) Pavle, Migdoleo Petar, Migozzi Frane, Mihčić
 Nikola, Milahačić Mate, Miletić Nikola, Milišić Nikola, Millo (de) Jakov, Milkić Frane,
 Miloević Ivan, Milozetić Pavle, Mimanić Grgo, Misčević Pavle, Misulić Marko,
 Mlinarov Luka, Mixix Nikola, Monti Ivan, Morganti (de) Morgante iz Bola, Mučić
 Petar zvani Pilat, Mučić Ivan, Muskon Ivan Krstitelj, Mutievć Duje, Mutović Petar,
 Nadriković Frane, Nahić Mladin, Nahić Šime, Napolitano Ivan Petar, Navis Ante iz
 Bergama, Neradić Pavle, Nikola zvani Trogiranan, Nordi Frane zvani Teston, Novak
 Nikola, Oberti Ante, Obradović Šime, Ogljo (dell) Frane, Ogljo (dell) Mijo, Orsillo
 Petar, Orsilo (Orsilović) Nikola, Paić Andrija, Paić Vicko, Palpalati Vicko, Palaris
 (de) Vicko, Pandoro Andrija, Papali Frane, Papali Jerolim, Papalano Oktavije iz
 Pescize ?, Paris Petar, Pavonio Duje zvani Mutović, Perlat Petar, Petar iz Bolonje,
 Petrović Jerolim, Petrović Mate, Petrović Mijo, Petrović Nikola, Petrović Petar
 zvani Katunover ?, Petunić Mate, Pierotov Petar, Pierotović Jerolim, Pine Marko,
 Pistor Petar iz Venecije, Pitoni Ante, Pizenti Anzolo iz Bergama, Poloni (de) Ante,
 Poloni (de) Petar, Prochi ? Nikola, Puleris Petar zvani Gačina, Pukarić (Pucharich)
 Marko, Quarco Jerolim iz Trogira, Radić Andrija, Radić Frane, Radić Ivan, Radini-
 čić Nikola, Radovčić Ivan, Radovčić Nikola, Ragievć Stjepan Lukin iz Korčule,
 Reglič Marko, Remanić Grgo, Rezzi Ivan, Režić (Rexich) Petar, Rinaldi Duje, Rinaldi
 Jure, Rogievć Stjepan, Roselli Leon, Rossi (de) Jakov, Roxaneo ? Dominik, Rudičić
 Frane iz Trogira, Rudić Ivan, Rudiničić Nikola, Ruščević Marko, Ruselli Semio,
 Rusinović, Sacripante iz Ankone, Salveri ? (Salveti) Ante, Scligna Ivan, Skargnić
 Duje, Skarnić Prosper, Skarnić Nikola, Sklapčev (Schlapcev) Šime, Sklapanić
 (Sclapanich) Šime zvani Florio, Skulanović (Sculanovich) Ivan, Skuzallo (Scuzallo)
 Ante, Serafini Julijo, Sigenti (Zigenti) Krstitelj, Sigesoti ? Frane Ivan, Simasov
 Toma, Simidoević Vito, Sinovčić Ivan, Sladović Nikola, Slovníć Dimo sin Prospera,
 Sokačić Nikola, Sokačić Roko, Sordiglić (Sordiglich) Nikola, Sparoević Mate, Spa-
 ximić Mate, Starganić Prosper, Stjepan iz Bola, Sudić Nikola, Sudić Novak, Susić
 Luka, Susić Marin, Svaganić Duje, Svaganić Frane, Svaganić Jerolim, Svaganić
 Marko, Svaganić Ivan, Svaganić Krstitelj, Škaričić Nikola (Scharicich), Škrivanić
 Krsto, Takanović (Tachanovich) Marin iz Šibenika, Talić Filip, Tartalja Petar, Teči-
 lazić Petar, Tezago ? Ivan, Tisičić, Tisičić Ivan, Tisičić Jakov, Tisičić Mijo, Tisičić
 Nikola, Tomić Petar, Toskan Andrija, Tosian Andrija, Trentini Jakov iz Venecije,
 Trivodiljić (Trivodiglich) Nikola, Trombetini Josip, Trombettini Augustin, Trom-
 bettini Vicko, Turcinović Frane, Uberti (Oberti) Ante, Uberti (Oberti) Ventura,
 Urcitchovich ? Stjepan, Urmaneo Duje, Urmaneo Jerolim, Urmaneo Gašpar, Uzi-
 nović Ivan, Uxigachich ? Vice, Valentini Bartol, Valentin Stjepan, Valentinić Vicko,

Varoliero ? Andrija, Veber Daniel sin Bien Veber iz Beča, Veggia Marko, Veigocelich ? Augustin, Venturin iz Breše Vessalin Andelo, Vesanović Petar, Vesanović Vicko, Vido iz Venecije, Vitanić, Vitanić Stjepan s Braća, Vladić Petar, Volter Ivan, Vragnicanin Dominik.

Prema prikazanim podacima zanatlije u Splitu tog razdoblja bili su veoma brojni.

Split je krajem XVI stoljeća brojio zajedno sa predgrađima 2840 stanovnika, a tridesetih godina XVII stoljeća 2000.¹¹⁾

Prema podacima iz matičnih knjiga u tom razdoblju zabilježene su 94 osobe sa oznakom zanata i 380 samo sa oznakom majstora. Na prelazu iz XV u XVI stoljeće Split je imao 10.000 stanovnika. Na početku tog stoljeća zabilježeno je 126 zanatlija.¹²⁾ Ako se uporede odnosi između stanovnika i zabilježenih zanatlija ta dva vremenska razdoblja, vidljivo je da je zanatstvo u Splitu cvalo i da to nije bilo vrijeme njegovog stagniranja, kako se to do sada mislilo. Split se i dalje razvijao. Njegova ekonomska baza jača i nadilazi političke i vjerske antagonizme uza svu blizinu Turaka, objavljenih ratova, stalnih čarkanja, epidemija kužnih bolesti. Iznad svega se nameću ljudske potrebe i nužnost trgovačkih veza.

BILJEŠKE:

- 1) Grga Novak, Split u svjetskom prometu, Split, 1923, str. 112.
- 2) Grga Novak: Povijest Splita, knjiga II, Split 1967, str. 213.
- 3) Danica Božić-Bužančić: O kožarskom zanatu u Splitu u XVII st. i početkom XIX stoljeća, Fiskovićev zbornik I, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 21, Split 1980, str. 617.
- 4) Grga Novak: Povijest Splita, knjiga II, Split 1978, str. 1542.
- 5) Danica Božić-Bužančić: (isto) str. 618.
- 6) Cvito Fisković: Dubrovački zlatari od XIII do XVII stoljeća, Starohrvatska prosvjeta, sv. 1, Zagreb 1949, str. 146.
- 7) To su splitske matice: rođeni 1571—1631, vjenčani 1610—1635, umrli 1617—1631.
- 8) Uobičajeno je da uz oznaku zanata nalazimo oznaku mistro, magistro, maestro. Međutim susrećemo upise gdje nije označen zanat već samo ova oznaka. Treba napomenuti, da ova oznaka ne znači samo isključivo oznaku obrta, već označava i neka druga zanimanja.
- 9) U XVI stoljeću upotrebljavaju se mjesto mačeva sablje, koje su u odnosu na mač iskrivljene oštrice, naoštrene dijelom do vrha, dok je mač s ravnom oštricom. Dr Josip Lučić: Obrti i usluge u Dubrovniku od početka XIV stoljeća, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb 1974, str. 44.
- 10) Spominje se 1621. i kod procjene nakita obitelji Vitturi u Kaštel-Lukšiću, Nevenka Božanić-Bezić: Splitski zlatari XIII—XIX stoljeća, Kulturna baština 3—4, Split 1975.
- 11) Grga Novak: Split u svjetskom prometu, Split 1923, str. 111.
- 12) Danica Božić-Bužančić: Prilog poznavanja građana i pučana u Splitu, početkom XVI stoljeća, Arhivski vjesnik XVI, Zagreb 1973.